

Davorin Trstenjak,

slovenski pisatelj.

O petdesetletnici njegovega književnega
delovanja.

Spisal

Andrej Fekonja.

V Ljubljani.

Izdal in založil **Anton Trstenjak.**

Natisnila Kleinmayr & Bamberg.

1887.

384530

384530

20. I. 1988

N 98800029

LD=22834688

Davorin Trstenjak,

slovenski pisatelj.

O petdesetletnici njegovega književnega delovanja.

«Zvezda sveti.»

Dvojno in pač redko slovesnost praznuje letos v Sloven-
cih mož, «kateri je vse svoje dolgo življenje posvetil znanosti
in domovini; kateri je v cerkvi vselej vestno učil priprosti narod
večnih resnic in v šoli naučeval tega priprostega naroda
sinove za uzvišene idejale; kateri že *pol veka* z gorečo besedo
in spretnim peresom uspešno in sadunosno dela v slovenski
književnosti; kateri se je vedno nahajal v čestiti družbi naših
prvih delavcev za slovenskega naroda prosveto in za slovenske
književnosti razcvit, vselej od svoje prve mladosti do svoje sive
starosti nam mlajšim uzvišen izgled neutrudne delavnosti in
jeklene značajnosti»; — čestiti naš *Davorin Trstenjak* praznuje
letos sedemdesetletnico svojega življenja in petdesetletnico pisa-
teljevanja svojega.

«Sedemdeset mnogo je let, dolgo življenje, dolgo trpljenje,
malo mirú, mnogo sadú, zarja večerna, slava ne'zmerna.» Dà,
slava neizmerna je pač tudi našemu slavljencu njegova zarja
večerna; kajti v dolgem življenju in dolgem trpljenju Davori-
novem bilo je res le malo mirú, a je zató tem več, dà pač
gotovo mnogo sadú. — Rojen v vasi Kraljevcih v fari Svetega
Jurija na Ščavnici 8. novembra 1817, pa izučivši osnovne šole
pri Sv. Juriju, v Radgoni in Mariboru (do l. 1830.), gimnazij v
Mariboru (1830—36), filozofijo v Gradcu in Zagrebu (1836 do
40), a teologijo v Gradcu (1840—44), bil je Trstenjak dne
28. julija 1844 posvečen v mašnika ter je služboval kapelan v

Slivnici 1844, v Ljutomeru 1845, 46 in na Ptujem 1846—50. Leta 1850. je dobil službo na gimnaziju v Mariboru kot učitelj verozakona, slovenščine in zgodovine, kateri posel je opravljal do leta 1861. Nato je postal župnik pri Sv. Juriju ob južni železnici 1861—68, potem šel kot župnik na (spodnjo) Ponikvo 1868—79, in napósled se 1879 preselil za župnika v Stari Trg pri Slovenjem Gradcu, kjer še zdaj posluje, poslavljen z zlatim križem za zasluge (pridobljene si v vojaški bolnišnici na Ptujem) in (l. 1859. imenovan) kn. vl. duhovni svetovalec.

Poleg vsega poslovanja Trstenjakovega zanima nas tu posebno njegovo *delovanje književno*. Velečestiti gospod je bil pisavcu téga članka že 28. novembra 1885 sam blagovolil javiti med ostalim tóle pišoč mu: «Početkom leta 1887. nastopim jaz 50. leto svojega pisateljevanja. Zbirajte gradivo, da Slovencem predstavite Davorina, kako se je trpinčil za pouzdigo slovenske književnosti.» Izvršujočemu tó prijetno nalogo, vendar je podpisanemu žal, da se mu bivajočemu na osami ni bilo moči častnemu pozivu odzvati takó, kakor bi trebalo, ter radi nedostatka potrebnih pripomočkov more v naslednjem podati le samo kratek *pregled* o Trstenjakovem mnogovrstnem in prezasluznem delovanju na književnem polju slovenskem skozi pol veka.*

Na književnem polju se je naš Davorin — kakor je po nagovoru pobratima Stanka Vraza poslovenil svoje krstno ime Martin — pojavil bil, kakor rečeno, uprav pred petdesetimi leti. V tí dolgi dobi Trstenjaka povsod srečavaš v slovenski književnosti. Zdaj ti razlaga skrivnosti taram-balte-sekire ter dokazuje, da Skiti niso bili nikdar Slovani; zdaj ti zopet opisuje našo Torklo in Bog si ga vedi, kakšno boginjjo še, ter te uči, da smo že pred dve tisoč leti bivali na naši zemlji, katera zdaj ima grob komaj za nas; tukaj ti pripoveduje veselo vrbovsko

*Gradivo za tá sestavek je pouzeto največ iz spisov Fr. Levca v «Slovenskem Narodu» 1878, štev. 258., 259., in Iv. Macuna v «Književni zgodovini slovenskega Štajerja» 1883, str. 128 sl.

smešnico, ondi priobčuje zanimljiv životopis slavnega rojaka; tukaj zapoje pošteno slovensko pesen, ondi zagrmi z ostro pridigo; tukaj biča v hudi satiri naše filistre, ondi v uvodnem članku kliče na delo in spravo; tukaj ti ljubo in mično sanjari, ondi ti korenito razglablja čudovite skrivnosti našega jezika. S kratka: povsod ga nahajaš, vsak dan ga srečavaš. Zdaj ti piše slovenski, zdaj hrvaški, zdaj nemški, kakor se mu ravno poljubi, a vedno poln naudušenja za Slovanstvo, poln ljubezni za slovenski narod!

Še dijak gimnazijec poskušal se je Trstenjak že zasebno s slovenskim peresom, in tó najprej v vezani besedi, zlagajoč večkrat v domačem jeziku *pesmi* izvorne in nekoliko tudi prevajajoč iz nemščine po Matthissonu in Schillerju. Študujoč na vseučilišču v Gradcu, kjer so tedaj zajedno bivali znanci in prijatelji njegovi: pravnika Miklošič in Vraz, bogoslovec Caf, duhovnik Košar in drugi, spisal je Trstenjak l. 1837. dramo «Nevesta iz otoka Cypros» v treh činih, in tó prvi čin izvorno slovenski, a drugi in tretji po nasvetu Vrazovem «ilirski», ter je pozneje tudi prvi čin prevel v «ilirščino»; no, rökopis poslan v Zagreb, bil je policijski konfiskovan in uničen. Ostala pa nam je iz istega leta 1837. obče znana in rado pevana mila pesem Davorinova «Zvezda» (vsa, obsegajoča šest osemvrstnih kitic, natisnena zdaj v «Kresu» IV., 296). Več «ilirskih» in slovenskih pesmi, zvečine slavnostnih, priobčil je nato l. 1838. v nemškem listu «Der Aufmerksame», n. pr. o godu cesarja Ferdinanda, nadvojvode Ivana, deželnega glavarja grofa Ignaca Attensa, grofa Wickenburga in dr. Tudi je zložil večjo balado «Ribič», slovenski.

Ker je uprav v oni dobi nesmrtni *Lj. Gaj* v Zagrebu pozival vse Jugoslovane v književno zajednico po listih svojih «Ilirskih narodnih novinah» in «Danici ilirski», pristopil je s pobratimom Vrazom tudi naš Trstenjak v to kolo ter je v poslednjem časopisu priobčil leta 1838. več erotičnih pesmi z naslovom «*Leljinke*»; koncem leta 1838. pisal je iz Gradca Vrazu o raznih plodih svoje Vile, o dramatiški pesmi «*Marula*» po hrvaškem pesniku Kačiću, o vencu sonetov, kojih je

nakupio do sto'. Vse tó še baje hrani v rokopisu. Bivajoč leta 1839. v stolici tedanjega ilirskega pokreta, v Zagrebu, ter prijateljski občujoč z dr. Gajem, bratoma Ivanom in Antonom Mažuranićema, z Babukićem, dr. Demetrom, Rakoycem, Vukotinovićem in z drugimi pesniki in pisatelji hrvaškimi, sodeloval je Trstenjak marljivo pri »Danici ilirski«, vendar so bili njegovi spisi tiskani zvečine brez imena, ker je tedanje mažaronsko ravnateljstvo pisano gledalo dijake, kateri so se oduševljevali in delali za idejo ilirsko. Ono leto je prevajal tudi pridno na Demetrovo prošnjo igre za »ilirsko narodno kazalište«, časih po dva, po tri prizore, časih po ves čin, kakor je bilo ravno treba, samo da je bil vedno repertoar oskrbljen. Veliko pozornost v onem času je nekdam uzbudila pesem, ki jo je bil Trstenjak zložil o godu svojega profesorja Stef. Moysesa, pozneje vladike v banski Bistrici, slavnega slovaškega domoljuba. Tudi v »Zori dalmatinski«, leposlovnem listu, izhajajočem v Zadru, objavil je Trstenjak pozneje leta 1844. osem pesmi v književnem jeziku štokavskem. A še v poznejšnjih in najpoznejšnjih časih poslal je v svet marsikatero prigodno *pesem* slovensko, namenjeno posebe kateremu rodoljubu ali narodnemu društvu. Razven tega je bil zložil še melodramsko pesem »Vodnik«, katero hrani ljubljanska čitalnica, in opero »Lada«, katero ima (po Levčevem izvestju) v rokah dr. B. Ipavec.

No četudi se je Trstenjak leta 1844. bil tolažil, da: »u pšničtvu svetom, tamo vir života, Prometejske iskre, svetovah lěpota«: venderle je tó stroko književnosti bolj popuščal ter se krepkeje poprijel strani *prosajiške*, a tó raznih vrsti. Kot bogoslovec v Gradcu je med slovenskimi tovariši svojimi bil osnoval književno društvo »*Bibliotheca slovenica*« ter se je ž njimi vadil v slovenskih propóvedih; sam pa je iz francoščine poslovenil in na svetlo dal knjižico »*Mesec Marije*« leta 1842. Službujoč kapelan na omenjenih krajih, posvečeval je Trstenjak svoj čas učenju primerjajočega jezikoslovja, za kar ga je bil najprej oduševil prijatelj Oroslav Caf, tedaj kapelan v sosednjem Frajhamu. Skupaj sta se učila sanskritu, zendu in gotskemu jeziku. Zategadelj od leta 1844. do 1848. ne nahajamo nič

Trstenjakovih spisov po novinah. Mož se je ves ta čas pridno učil jezikoslovju, čital je stare klasike, študoval domačo zgodovino ter zbiral gradivo za svoje poznejšnje zgodovinske in mitolojske preiskave. A burno politično življenje leta 1848. odvrnilo je tudi Trstenjaka od njegovih tihih študij. Spet je začel pridno v novine dopisavati, a zdaj ponajveč stvari *politične*. Poleg raznih listov nemških, v katerih je pisal o Slovenstvu (— kakor že prej še teolog v «Styria» naznanila o slovenskih knjigah, v «Der kathol. Wahrheitsfreund» novele, v «Steiermärkische Zeitschrift» zanimljiv spis o duševnem in pesniškem življenju štajarskih Slovencev, zdaj pa v Prausovi «Südslavische Zeitung», Zangovi «Presse» [urejevani takrat v zmislunam Slovanom prijaznem], v praški «Union», v Jordanovih «Slawische Jahrbücher», v «Moskva» —), pošiljal je slovenske članke in dopise v Cigaletovo «Slovenijo» v Ljubljani 1848 do 1850 pod šifro *E*.

Nova doba v književnem delovanju Trstenjakovem začinja se ž njegovim prihodom v Maribor. Kajti do leta 1850. pisal je zvečine «ilirski» in nemški, razmerno le malo slovenski; a sedaj je učitelj gimnazijski zastavil pero ter je res s čudovito delavnostjo, pridnostjo in uztrajnostjo začel pisati največ samo slovenski, tako da je bil glavni podpornik in sotrudnik malone *vsem* slovenskim mnogoštevilnim novinam, ki so izhajale od leta 1850. dalje. Bodi mi dopuščeno, da o njegovem književnem delovanju slovenskem v ti dobi pripovédam ponajveč z besedami gosp. Levca, sicer z nekaterimi umetki in dodatki.

Poglavitno glasilo, v katerem je Trstenjak sedaj priobčeval književne plodove svoje, bile so mu Bleiweisove «Novice». V téh se je oglasil prvič leta 1852. (prav za prav že leta 1846. z mično pesmijo) ter jim je bil zvest prijatelj celih trideset let. Število njegovih *starinoslovskih*, *zgodovinskih* in *bajeslovnih* sestavkov v tem časopisu je — legija? * Namera vsem tem brezštevilnim spisom bila je tá: *dokazati in svet uveriti, da so že pred Kristom med Adrijo in Karpati*

* Navajamo jih na drugem mestu.

stanovali Slovani. ‚Od prvega tukaj stanuje moj rod, če vé kdo za drugja, naj reče, od kod?‘ Res, da so ti spisi včasih nedostatni; toda Trstenjak je bil v tí stroki samouk, prvi naseljenec sredi neskončnega gozda, ki goščavo krči in črta, da potomci pridejo do svetlobe; in če drugega ne, tó upanje more gojiti v svojem srcu, da bodo njegove preiskave poznejšjim, bistrumnejšim jezikoslovcem v podlago, na kateri bodo zidali dalje. Gradivo za té zanimljive spise nabiral je Trstenjak tedaj, ko je učiteljeval v Mariboru. Vsako leto o počitnicah potoval je po pokrajinah nekdanjega Norika in stare Panonije ter je zbiral nadpise in risal podobe iz rimskih časov. Spremljal ga je navadno kdo izmed njegovih učencev, ki je znal dobro risati. Gotovo je na takih potovanjih mnogo novcev potrosil, a nabral si je tudi bogato zbirko rimskih starin, tako da so znani zgodovinarji in starinoslovci, kakor na pr. Mommsen, Contzen in drugi, večkrat pri Trstenjaku iskali sveta in pojasnila, in da mu še zdaj pridno dopisujejo slavni učenjaki.

Pod izmišljenim imenom «Vicko Dragan» in «Vitomar» odprl je Trstenjak v «Novicah» prvi pot *povestim in humoreskam*. Njegove humoreske in šaljive povesti, katerih se mnogo nahaja v «Novicah», bile bi še danes jako prijetno berilo, ako bi v posebni zbirki prišle na svetlo. O potopisu njegovem: «Iz potne bisage. Prijazni dopisi do strica Brcka Dragana v Vrbovcu»* l. 1859. sodi Levec, da je najboljši, kar jih imamo Slovenci, katerega, izuzemši Levstikovo potovanje «Od Litije do Čateža», še nikdo ni prekosil. Visokega in krepkega pesniškega duha polne imenuje Macun njegove pripovedi «Novo leto 1824.» in «Sveta vira», obe l. 1857., pa «Slovenski Leander» l. 1860. pod šifro §§.; poslednja novela je gotovo jedna najlepših slovenskih povesti. «Zdi se mi,» piše profesor Levec, «kakor bi se bil Bleiweis do Trstenjakovih časov branil v «Novicah» prinašati humoreske in povesti, v katerih se govori o — ljubezni (to se ve, da jako pošteni in nedolžni), in

* *Vrbovec*, misli *Veržej*, trg na Murskem polju. O Vržencih se pripoveduje marsikaj šaljivega, kakor na pr. tudi o Lemberžanih, o Ribničanih, i. dr.
A. F.

stoprav tedaj, ko je Trstenjak, duhovnik, začel novele pisati, dale so ‚Novice‘ tudi drugim pisateljem nekoliko več duška. I tukaj je bil Trstenjak ‚promachos‘.

V istem sméru, v katerem pri ‚Novicah‘ Bleiweisovih, deloval je Trstenjak tudi pri Janežičevem ‚Slovenskem Glasniku‘ ter je tému leposlovnemu in znanskemu, v Celovcu 1858 do 1868 izhajajočemu listu bil ves čas priden podpornik, kakor je tudi bil pisal že prej v njegovo ‚Slovensko Bčelo‘ (1850 do 53). Kakor v ‚Novicah‘ zgodovinske in starinoslovske, tako je priobčeval v ‚Glasniku‘ bajeslovne, iz slovenskih prislovic, pesmi, običajev posnete preiskave in jezikoslovne črtice; pošiljal mu je dopise, humoreske pod imenom ‚Vicko Dragan‘ ter naposled prav s študentovskim humorjem l. 1867. spisal zanj prijetno povest ‚Kelmorajn‘. — Istodobno je Trstenjak pisal razne sestavke še za druge *knjige* in *knjižice* slovenske. Tako je v Bleiweisovem ‚Koledarčku slovenskem‘, pozneje novič izdanem s štirimi letniki pod naslovom ‚Zlati klasi‘, objavil novelo ‚Slikar‘, snov iz življenja slavnega umetnika Ticijana; a leta 1855. v istem ‚Koledarčku‘ opisal je na kratko življenje in delovanje svojega dragega prijatelja in rojaka, jugoslovankega pesnika in pisatelja Stanka Vraza. V ‚Fest-Programmu‘ mariborskega gimnazija leta 1858. je poleg pesenskega ‚Epiloga‘ dal natisniti članek ‚O božanstvih ognja pri starih Slovanih‘. V Slomškovich ‚Drobtinicah‘ je razglasil životopis prvega lazarista slovenskega, l. 1853. umrlega Jan. Klajžarja. Za Costov ‚Vodnikov Spomenik‘ l. 1859. je napisal zgodovinsko povest ‚Ljudevit, vojvoda horvatski‘. Pozneje je še v knjigi ‚Zlati Vek‘, v Ljubljani 1863, priobčil zgodovinsko črtico o Metodovi stolici Blatogradu. Celo ‚Slovenski Prijatelj‘ prinesel je bajè več njegovih ‚pridig‘. — Iz tega časa, kar je bil Trstenjak gimnazijski učitelj v Mariboru, nahaja se tudi več njegovih nemških spisov znanstvenih v ‚Mittheilungen‘ zgodovinskega društva kranjskega (v l. 1854. do 58.) in v ‚Mittheilungen‘ ko-roškega zgodovinskega društva.

Kot župnika pri Sv. Juriju in na Ponikvi trla so Trstenjaka neprijetna bremena, ne vselej človeku njegov materijalni

trud vračajočega kmetijstva; ali dela na polju književnem Davorin le ni opustil. Resnično in pravo govori o tém Levec: «Človek se mora kar čuditi, od kod je Trstenjak, zdaj velike fare župnik in obširne kmetije poljedelec, jemal čas, da je poleg vseh teh opravil neprestano pisal za ‚Novice‘, ‚Glasnik‘, za Einspielerjev politični list ‚Slovenec‘ v Celovcu 1865 do 67 izhajajoč, tu pod imenom ‚Dalibor‘, in za vse druge slovenske novine; poleg teh še tudi za nemška politična lista «Vaterland» dunajski in «Politik» praško. Toda zdi se mi,» pravi isti pisatelj, «kakor bi Trstenjaku s starostjo in z delom njegovega poklica raslo tudi veselje do književnega delovanja.» Zlasti ko so štajarski rodoljubi osnovali «*Slovenski Narod*» leta 1868., odprl si je Trstenjak novo polje svoji neumorni delavnosti. Poleg brezštevlnih dopisov pisal je za tá list celo vrsto uvodnih člankov s podpisom «Juste milieu» ali «od Voglajne», a pod izmišljenim grškim imenom «Epicharmos» priobčil je lepo število feljtonov, ki so z zdravim humorjem in prijetno satiro šibali hibe naših političnih «velikanov» ter opisavali smešne strani našega javnega življenja. Leta 1875. in 1876. pa je v njem priobčil «več preimennitnih, v slovensko slovstveno zgodovino sezajočih spominov iz svojega literarnega življenja»; žal, da tega dragocene ga gradiva ni nadaljeval. Posebe je še v tem času dal na svetlo knjižico «Triglav», mitološko raziskavanje, v Ljubljani 1870. 8°, 24 str.

A posebno marljivo je Trstenjak sodeloval pri prvem književnem zavodu našem, pri «*Matici Slovenski*», katere je ob enem ustanovnik, od l. 1865. do 1873. bil odbornik, a od 1878. l. častni član. Priobčil je v «*Letopisih Matice Slovenske*» razven krajsih sestavkov: «Nekaj iz družbenega življenja štajarskih Slovencev» in «Starodaven vrbovsk rokopis» (komedija) 1867, pa «Goriško» (zgodovinska črtica), «Jeli ima slovenski jezik soglasnik f?» (jezikoslovna drobtina), «Rimska cesta» (mitološka črtica) in «Volitev poslanca v Kozarovcu» (kratkočasnica) 1868., téle obširne razprave zgodovinske, mitologijske in jezikoslovne: «*Raziskavanje na polju staroslovanske zgodovine*» I. Rakati — Rakousi. Venede — Lugiones Sarmatae.

Kvadi. Gabrita sylva. Halauni. Parmae Kampi. Korkonti — Krkonosi. Breuni, Isarci. Juvavum. Semnones, 1869 (str. 3—34) in II. O plemenski sorodnosti Venetov v Armeniji, Paflagoniji, v Iliriku, kraj Adrije, kraj baltijskega morja in v Armoriki, 1871 (str. 159—172); «*Raziskavanja na polju staroslovanske mitologije*» I. O simboličnem pomenu ribe sploh in ribe pliskavice (delfina) posebe na spomenikih nekdanjega Norika in Panonije, 1869 (5—24). II. Jeli obličaji na petujskem in svetomartinskem spomeniku res spadajo v Apolonov ali Orfejev kultus? 1870 (str. 3—25) in III. Črnobog 1871 (str. 172—192); «*Slovanski elementi v Veneščini*» I. 1874 str. 3—74, II. 1875 str. 3—152, III. 1876 str. 5—91, IV. 1877 str. 5—91, tudi posebe izdani; pa še «*Komentari k zgodovini Salašanov, Japodov, Venetov, Ligurov, Skordiskov, ligurskih, karnskih, noriških, podunavskih in karpatskih Tauriskov*», 1874 (str. 156 do 179). O téh zgodovinskih raziskavanjih piše Trstenjak sam v uvodu: «Posebno sem si trud naložil o tem, da dokažem, da so Slovani že v predhistorični dobi stanovali od Karpatov do Adrije, in da so torej Panoni, Noričani in Karni bili Slovani.» Isto pravi o raziskavanjih mitologijskih v predgovorčku trdeč: «Da so tam, kjer Slovene nahajamo v historični dobi — izuzemši zemljo Hrvato-Srbov, starodavno Trakijo, Moisisjo, Dalmacijo itd. že tudi stanovali v predhistorični dobi; toda v zapadni Panoniji, po vsem Noriku in Karniji.» V razpravah o veneščini pa, v katerih podaje «dokaze za slovanskost Venetov», veli napósled: «Vse to pričuje na jednorodnost venetskega plemena z litavo-slovanskim.» — Té m razpravam o «slovanskih elementih v veneščini» dodal je preiskovalec naših starožitnosti še nató posebno zbirko svojih jezikoslovnih študij pod naslovom «*Slovansčina v romansčini*», Celovec 1878. 8°, 79 str., v kateri razlaga óne romanske, iz slovanščine uzete besede, katerim profesor dr. Diez, osnovatelj romanskega jezikoslovja, ali «ne zna za njihov vir in početek», ali «sam dvoji, jeli je njegova razlaga istinita», kakor zopet pisatelj sam pripomenja v predsllovu, ter «na novo podpirajo našo trditev o slovanskosti starodavnih Venetov» (str. 9).

Poleg omenjenih spisov za «Matico Slovensko» in mnogoštevilnih dopisov o političnih stvareh v «Novice», «Slovenski Narod», «Vaterland» in «Politik», osnoval si je Trstenjak leta 1872. še svoj list: «Zora», časopis za zabavo, znanost in umetnost, izhajajočo v Mariboru dvakrat na mesec, katero je dve leti sam urejeval, a potem daljnje urejevanje radi malo trdnega zdravja in drugih obilih poslov svojega poklica izročil profesorju Janku Pajku. Pri tém listu se je Trstenjak mnogo trudil, zlasti dokler je njega vodstvo imel v svojih rokah, pišoč pod pravim imenom in pod raznimi šiframi razne povesti, životopise, kulturnozgodovinske črtice i. t. d., takó da je po svojih besedah (poročevalcu o tém $\frac{1}{3}$ 1873) res bil «zgodovinar, jezikoslovec, mitolog, humorist, novelist, in Bog vé vse kaj», in med katerimi sestavki so še posebno zanimljivi «Prineski k zgodovini dušnega prerodenja Slovencev na Štajarskem» z životopisi slovenskih pisateljev Jak. Košarja, dr. A. Murka, Orosl. Cafa, dr. M. Preloga in Jos. Drobniča, pa životopis Val. Mandelca, l. 1872; in potem članek «Bize in Bizjaki», kakor tudi izvestje o J. Baudouina de Courtenay spisih o narečju rezijanskoslovenskem l. 1876. A ker mu tudi «Zora» ni zadoščala, združil je ž njo še znanstveno prilogo «Vestnik», katerega urejevanje je še tudi sebi prihranil l. 1873. in 1874. in v katerem je razven nekoliko jezikoslovnih črtic (župan, taves) priobčil tele spise: «O imenu slovenske Sojenice», «Passernices», «Sv. Hieronym jeli Slovan?», «Slovenščina v latinščini», «Slovanske besede za oblačila», «Baškiri» l. 1873.; «O jezikovski znanosti» pa «Slovanski elementi v veneščini» (potem v «Letop. Mat. Slov.» dalje) l. 1874.; «Kurent» (mitolojska črtica) in «Petelin» l. 1875.

Ko je bil povse umolknil «Vestnik» že z l. 1875., in tudi «Zora» nenadno obledela o prvi četrti 1878. l., a je še k temu Stritarjev leposlovni «Zvon» koncem l. 1880. odpel: poskusil je Trstenjak, sedaj bivajoč v Starem Trgu, še jedenkrat, da ustanovi Slovincem tak prepotreben časopis. Tó je bil «Kres, leposloven in znanstven list», ki je počenshi od leta 1881. gorel v Celovcu kot mesečnik skozi pet let, a je nató 1886

pretvorjen v «poučen in znanstven» list kot četrtletnik, žal! še koncem istega leta ugasnol. («Ni mu manjkalo drv, pač pa denarja drva plačevati.») Pravi se sicer na naslovu, da je tá list «sodelovanjem prof. dr. Greg. Kreka in župn. Dav. Trstenjaka urejeval dr. Jakob Sket»; ali dobro pripazuje Macun l. c., da je Trstenjak «pravi oče ‚Kresu‘»; in tudi Trstenjak sam je podpisanemu dne 27. nov. 1880. bil javil, govoreč o namerjanem «Kresu»: «Slednjokrat sem se oporavil, da dam slovenski književnosti pogon in pravec.» In zopet je naš pisatelj «Kres» ves čas marljivo netil, objavljajoč v njem daljše in krajše razprave in spise zgodovinske, arhajološke, jezikoslovne, narodopisne, životopise in dr. Tako: «Zgodovinske črtice o nekdanji provinciji Windischgraz» l. 1881. in 1882., «Kakšna je bila lavantinska škofija pred 100 leti?» (1881), «Gašpar Rojko», «Slovenske besede v koroški nemščini», «Desch», «Veprija vas», «Slovanski ostanki v dolini Anniviers», «Dr. Stefan Kočevar», «Župnik Jožef Hašnik», l. 1883, «Alois Perger», «Lazenje», «Ime: Vraz», «Beseda: Plaumorati», «Slovenske besede v tirolski nemščini», «Juta», «Thomas de Cilia», leta 1884., «Sventipolk», «Želar», «Solva», «Turje — Tauern», «Noriški Tauriski niso bili Kelti», «Petovio», «Watschger», «Venta», leta 1885., «Nestorjevi Vlahi», «Črtice iz etno- in topografije nekdanjega Norika in Panonije», l. 1886, ter še nekaj književnih océn in naznanil pa drobnosti.

V ti dobi je Trstenjak še spisal in na svetlo dal tudi posebno knjižico: «*Weriand de Graz*», zgodovinskorodolovna razprava, v Celovcu 1884. 8°, 71 str., v kateri je dokazal, da je bil Weriand de Graz, prvi znani praded knezov Windischgraetzov, živeč že l. 1091., domač koroški plemič nižje vrste, čegar nasledniki so dospeli do knežje časti, a da ni tujega nemškega pokolenja, kakor so zgodovinarji trdili dosle. Med stvarnim gradivom pa se v ti razpravi nahaja tudi mnogo zanimljivih črtic iz slovenske zgodovine. — Razven téh in drugih tiskom priobčenih proizvodov književnih ima Trstenjak še mnogo raznih *rokopisov*. Poimenoma morem tu za gotovo omeniti, da si je neutrudni preiskovatelj starodavnosti naše

zlasti o *prazgodovini Norika in Panonije* nabral lepega gradiva, za katero pa zdaj ne znamo, ali ga bode mogel spraviti na svetlo, ko je za to pripravi organ «Kres» moral ustaviti radi malomarnosti slovenske «inteligencije» in ko je tudi «Matica Slovenska» v najnovejši dobi začela hoditi nekim «srednjim» pôtom. O svojih troških pa pisatelj svojih spisov vendar ne more izdavat; kajti znanstvenih dél se pri nas prodaje «kruto malo», denarne izgube pa pač le ne more trpeti nikdo. Upajmo ipak, da se i temu zlu odmogne ter se imenovanemu gradivu kakor tako pripravi pot do občinstva, da rokopis ne bode predolgo trohnel v omari. — Bil pa je Trstenjak obečal že pred blizu desetimi leti, o slavnostni šestdesetletnici svoji (kakor javlja «Slov. Narod» 1878., 261), da hoče, ako mu Bog ohrani zdravje in dobro voljo, napisati svoje spomine o pismenem in ustnem občevanju s prvimi možmi naše in sosednje slovanske književnosti in javnega življenja, z možmi, katere že davno krije gomila, ali kateri so že na uzmaku od tod; a ti spomini da se izdajo po njegovi smrti. No, tu pa vsi srčno želimo, da bi Davorin, izpolnjujoč svoj obet ter spisujoč dotične za kulturno zgodovino našega naroda in za zgodovino razvoja naše narodnosti sploh važne stvari, hranil jih še dolgo v rokopisu z ozirom na naznačeno določbo!

Napósled še jedno. Davorin Trstenjak je bil že v «Zori» leta 1872. 1. marca, šte. 5, razglasil «Času primeren predlog», v katerem je pozival Slovence, da si po uzgledu drugih narodov ustanové *društvo slovenskih pisateljev*. Podavši v istem članku kratek načrt delovanju takega društva in povabivši vse slovenske pisatelje k pristopu, pravi konečno: «Upam, ker je moja ideja praktična, da ne doživim nove bridke izkušnje v življenju, katera bi me sicer ne odvrčala, do smrti posvečevati svojih dušnih moči slovenski književnosti, vendar bi me utegnila s pravičnimi dvojbami napolniti radi boljše naše prihodnosti.» Na to vabilo se je oglasilo 52 članov, med temi 9 duhovnikov (kakor javlja «Zora» 1872., 21), in slovensko pisateljsko društvo se je 21. aprila t. l. 1872. ustanovilo v Ljubljani. Za začasnega načelnika je bil *per acclamationem* izvoljen Dav. Trstenjak.

Društvo se je na to odločilo na literarno delavnost, ter v prvem občnem zboru 14. sept. i. l., ko je bilo že 100 članov, in še v odborovi seji 29. okt. i. l., sklenilo se je najprej izdati «Preširnov Album» . . . Sicer je tó društvo skoro potém prenehalo brez ploda; a kakih trinajst let pozneje je na poziv dr. Jos. Vošnjaka na novo preosnovano zopet oživelo dne 8. apr. 1885 kot «Pisateljsko podporno društvo», kateremu častni član je pa Davorin Trstenjak, ustanovitelj pisateljskega društva.

Toliko, dasi le površno, o Davorinu Trstenjaku slovenskem pisatelju.

Spominjajoč se mi dvojne, na začetku tega sestavka omenjene slavnosti čestitega slovenskih domoljubov in pisateljev naših staroste, torej sedaj skromno: *za sedemdesetletnico pošiljamo čestitkico stare garde res vojaku Davorinu Trstenjaku!* A pregledavši zlasti Trstenjakovo delovanje književno, vidimo: *kako se je Davorin v resnici trpinčil za pouzdigo slovenskega slovstva celih petdeset let.* Prav govori prof. Levec (s katerega besedami, kakor sem bil začel, tudi končujem): «Ljubezen, goreča ljubezen do priprostega naroda in sveta ljubezen do znanosti je ves čas njegovega življenja vodila našega Trstenjaka, da je v veselih in žalostnih urah neprestano delal, učil, pisal, naukuševal, žrtvoval in trudil se, akotudi je vedel, da mu tako neznaten narod, kakor je naš, njegovega dela in truda nikdar ne bode povrnil, in da ga tisti čas tako malo zaveden narod, kakor je bil naš, nikdar ne bode odškodoval za njegove žrtve in napore. Zadovoljen je bil samo s tem, da je znanosti koristil, da je tu in tam koga izmed nas oveselil, tu in tam kakšen talent uzbudil. — *Pisatelj* je Trstenjak delal v premnogih književnih strokah: v poeziji in novinarstvu, v starinoslovju in v zgodovini; povsod se bode književna zgodovina spominjala Trstenjaka med prvimi pisatelji slovenskimi. In če tudi on, samouk, ki je živel daleč od velike knjižnice ter je moral drage knjige kupovati za svoje drage novce, v znanstvenih stvareh ni vselej pravega pogodil, in če tudi ostali spisi

njegovi v obliki niso vselej dovršeni, postavil si je ž njimi vender spomenik *aere perennius* ter je storil za svoj narod več, nego vsak izmed nas.»

Dà, ime Davorina Trstenjaka bode slovelo, dokler živi narod slovenski. Ljubi Bog pa ohrani slavljenca do skrajne meje človeškega življenja telesno in duševno zdravega na korist in slavo književnosti pa domovine slovenske ter slovanske!

«Svèti zvezda!»

Davorin Trstenjak

Novičar.

Poleg Poženčana (župnika Matevža Ravnikarja), Mihaela Verdeta, stolnega prošta v Trstu, župnika Lovra Pintarja, poleg Janeza Zalokarja, Blaža Potočnika, Janeza Parapata, P. Hicingerja, Kobeta, Ledinskéga (Antona Žaklja), Cigaleta, Cestnikovega (Antona Kosa), Fr. Cegnarja, A. Praprotnika, Levstika, J. Navratila, M. Kračmanovega (M. Valjavca), ter poleg mnogih inih pisateljev duhovskega in posvetnega stanu deloval je Davorin Trstenjak v «Novicah» mnogo mnogo let ter prekosil rojake z neumorno delavnostjo svojo. Dolgih trideset let dičili so raznovrstni spisi Trstenjakovi naše «Novice», in smemo reči, da toli raznovrstnega gradiva ni podajal takrat ni pozneje v «Novicah» nobeden pisatelj slovenski.

Gradivo, s katerim se je pečal Davorin Trstenjak, bilo je do tedaj še slovenskemu občinstvu neznano in zato tem zanimljivejše, da je očaralo vsakega Slovenca, saj je neutrudni preiskovalec razsvetljeval z nenavadnim bistrumjem svojim i najtemnejše strani zgodovine slovanske. Kakor smo rekli, gradivo je bilo Slovencem novo, kakor je bilo novo življenje, politično in književno v tistem času, ko se je pojavil Davorin Trstenjak kot samouk in samotež na neobdelanem polju naših starin in zgodovine. Kdor je pazljivo čital spise Davorinove, ta je zapazil, da je mož ledino oral in da je imel malo predhodnikov, na katere se je mogel in smel zaupno naslanjati v svojih preiskavah; vsakdo je videl, da je vedno in dosledno pobijal nemške učenjake, ne hoteč hoditi po njihovih potih, ker je spoznal, da Nemci Slovanom mnogokaj jemljó, kar je slovanskega. To uverjenje ga je vedno budilo, in mi vidimo, kako se je Davorin Trstenjak z mladostnim ognjem potezal za čast Slovanstva. Danes, ko praznujemo njegovo slavno petdesetletnico, priznati nam je odkritosrčno in ponosno, da

ima Davorin Trstenjak neprecenljivih zaslug za kulturno zgodovino naroda našega in da mu je ne najmanjša zasluga ta, *da si je osnoval slovansko šolo* in da ni zabredel na pota nemške šole, katera je povsod poniževala in še ponižuje Slované ter jim odreka v zgodovini kulture ono častno mesto, katero je zauzemalo Slovanstvo ves čas v Evropi.

Ker smo Trstenjakovega delovanja smér označili vsaj v glavnih potezah v prejšnjem članku, namenili smo se podati Slovincem vse članke, kar jih je spisal Trstenjak za «Novice». Mnogi naših rojakov nimajo «Novic» in še ne slutijo, koliko ogromnega gradiva je neumorni učenjak znosil v skromne predele «Novic»; zato je naša zadača, predočiti slavljenca narodu slovenskemu in ostalim Slovanom kot Novičarja, da bi videli, kako vsestranski je deloval in se trudil in kako je res ves čas življenja svojega žrtvoval znanosti, a v prid narodu našemu. Zdaj nam razlaga kako jezikoslovno stvar; zdaj nam razkazuje naše starine, starodavne kamene, s katerih nam čita davno preteklost; zdaj nam razjašnjuje bajeslovje, zdaj zgodovino slovansko, kolikor nam je more uganiti iz raznih jezikov in božanstev; zdaj nam tolmači narodno blago, zdaj pripoveduje mične povesti, zdaj zapoje pesem, in povsod je mojster. Kakor je v znanstvenih razpravah kratek in jasen preiskovalec, tako je v povestih ljubeznjiv in gostobeseden pripovedovalec; povsod ima svoj zlog, in ti se moraš čuditi, kako more suhoparen starinar in jezikoslovec zajedno biti tako ljubeznjiv pripovedovalec. V povestih sicer zapaziš, da je njih pripovedovalec jezikoslovec in bajeslovec, kateri te očaruje s svojimi bajeslovnimi upletki, ali ker je vse to zloženo tako mično in ljubeznjivo, ne čuti čitatelj znanstvene teže, pod katero obnemaguje navadno občinstvo.

Poglejmo v kateri koli tečaj «Novic», in uverili se bomo, kako so vsi sotrudniki zeló čislali našega Davorina Trstenjaka. Vsak je, ako je hotel kaj zvedeti o zgodovini ali bajeslovju slovanskem, vprašal javno v listu Trstenjaka, naj on pové svoje misli. Vsem pisateljem je bil Davorin Trstenjak zvezda voditeljica, v katero so upirali pisatelji zaupno oči.

A ne samo učenjak, Davorin Trstcnjak je bil tudi Slovan z dušo in telesom že takrat, z bok česar so ga dolžili neprijatelji panslavizma. V dolgi vrsti marljivih čitateljev imel je Davorin Trstenjak pazljivega ocenjevatelja, ki je vse razprave njegove marljivo čital in se tudi o njih izrazil zelo pohvalno. Ta ocenjevatelj ni bil nihče drugi, nego znani učenjak *Pavel Josip Šafařík*, čegar ime je slovelo po vsej učeni Evropi. Šafařík je tedaj pisal l. 1853. Trstenjaku pohvalno pismo, in to pismo je toli važno, da ga moramo zdaj o tako imenitni priliki priobčiti, ker smo uverjeni, da bi slavni Šafařík, ko bi še danes živel, sam se potrudil v Stari Trg k slavljencu, da bi mu danes po toli plodonosnem in trudapolnem delovanju izrazil še večje priznanje. Evo pisma!

Velečestiti gospod! Z veseljem potrjujem, da sem prejel o starih Slovencih Vaše zgodovinske spise, ki mi jih Vi in gospod urednik «Novic» blagovoljno pošiljata. Iskreno Vas zahvaljujem na tem dragocenem daru. Saj veste, da sem i jaz v svojih slovanskih starožitnostih (1837) proglasil najstareje nam znane stanovalce med deželami Beneškega zataka in tatranskih gor za Slovane; ali zoper to mnenje so se vzdignili nekateri zgodovinarji, sosebno nemški, in poslednjič tudi g. Wietersheim v svoji knjigi «Vorgeschichte deutscher Nation, Leipzig 1852». Vender me ti možje s svojimi dokazi niso preverili, da bi odstopil od svojega mnenja. Zato me tem bolj veseli, da so tako vredni preiskovalci, kakor ste Vi, prečestiti gospod, dosegli na samostojni poti ravno tisti cilj. Res! stvar sama po sebi in čast našega starega, velikega in žal mnogoterno napačno poznanega naroda je vredna, da se trudijo in poté blagodušno domorodci o nji. Le vrlo napredujte, prečestiti gospod, na ti poti, po kateri novo luč prižigate v razsvitljenje najtemnejših stvari naše zgodovine! Resnica se bode po takih preiskavah čedalje bolj odkrivala, in prej ali slej bo zmaga gotova. Kar se mene tiče, bodem zmerom pazljivo čital Vaše spise, in srčno se bodem radoval, ako bodem videl, da na srečno začeti poti mirno in moški napredujete.

Zagotavlja je Vas izvrstnega spoštovanja i. t. d.

V Pragi 29. junija 1853.

Pavel Josip Šafařík.

* * *

Prvič v «Novicah» je stopil Davorin Trstenjak pred slovenski svet leta 1846. s pesmijo, s katero je pozdravil železnico; drugič pa, pet let pozneje, s svojim tovarišem in prijateljem Jur. Matjašičem v «Novicah» leta 1851. z «Očitno prošnjo na vse slovenske domorodce». Takrat sta bila oba domorodca učitelja verozakona in slovenskega jezika na gimnaziju mariborskem.

V 50. listu «Novic» 1850 je pisal nekdo, kako na mariborskem gimnaziju vrlo napreduje učenje slovenskega jezika. Tega leta je namreč postala slovenščina obvezen predmet. Vseh dijakov je imel gimnazij 217, in od teh se jih je učilo slovenščine 194. «Novice» javljajo, da so učenci zelo marljivi, in pristavljajo nadalje: Že tri leta ni bilo videti nobenega pripravnika v Mariboru, a letos (1850) jih je 16. In to je zasluga domorodca Davorina Trstenjaka, kateri skrbi ne samo za njih srce in duh, nego i ubožnejšim daje potrebne knjige. Trstenjak jih uči dvakrat na teden slovenski. In to je prvič, kar svet stoji (piše dopisnik), da se slovenski pripravniki svojega jezika učé v slovenskem jeziku. A i druge predmete, na pr. dušeslovje, razlaga jim Trstenjak slovenski tako razumljivo, da je veselje poslušati.

Iz vsega pač vidimo, kako goreč učitelj je bil Davorin Trstenjak in kako je po očetovski skrbel za uk slovenščine v tistih žalostnih časih, ko so bili domorodci še redki in ko ni imel pomočkov, s katerimi bi pridobival in unemal za slovensko književnost mlada srca. V «očitni prošnji», katero je poslal z Matjašičem «Novicam», toži, da nima mariborski gimnazij slovenske knjižnice, da jo je šele treba ustanoviti, in zategadelj prosita domorodce, naj jima pošiljajo knjige, časopise, slovnice, slovarje slovenske in ilirske, lepoznavske in znanstvene spise in spise za mladino.

Jurij Matjašič in Davorin Trstenjak, učitelja verozakona in slovenskega jezika na gimnaziju mariborskem, ustanovila sta torej gimnazijsko knjižnico slovensko v Mariboru.

Razprave in spisi.

Evo Trstenjakovih razprav in spisov, urejenih po letnikih «Novic».

1846.

Prva vožnja na železnici skozi slovensko zemljo. To je prva pesem Trstenjakova, natisnena v «Novicah» 1846, stran 93. Podpisan je Kralovski.

1852.

V 44. listu je dopis od Ščavnice. V tem dopisu izvešča Davorin Trstenjak o smrti svojih prijateljev Fr. Habjaniča in Fr. Čeha, ki sta ljubila in podpirala mater Slavo.

Drugi dopis je v 83. listu iz Maribora s podpisom D. T. —

1853.

Prejšnje leto (1852) je bil Davorin Trstenjak v lepi vrsti «Novičnih» sotrudnikov kot navaden dopisnik; toda leta 1853. stopa na znanstveno polje. Koj v 12. listu je iz Maribora dopis, v katerem odgovarja na Poženčanovo razpravo o Ljubljani, ali ima «Laibach» nemškega ali pa slovanskega krstitelja. Zelo zanimljivo je, kaj Trstenjak dalje navaja. Pravi, da je uredništvu «Bčele» poslal spis, iz katerega bodo videli učeni zgodovinarji, da je gola laž, kar nas je do zdaj učila zgodovina, da so namreč Slovenci šele v 7. in 8. stoletju prišli iz severnih krajev v Norik in Panonijo. Oduševljeno kliče končno: *tu gre za brambo stare naše in za utrjenje nove Slave.* V slavni zgodovinskih spomenikih boste dobili novo oduševljenje, in ponosno boste kazali na stari čas in rekli: kar so si dolgo drugi prisvajali, to je naše, plod slovenskega duha. Dà, *saxa loquuntur!* V tem plemenitem zmislu je deloval Trstenjak vedno, in mi to navajamo radi tega, da vidijo rodoljubi, kako goreče se je mladi pisatelj potezal in boril za čast naše književnosti in našega naroda in kako se je trudil, koristiti našemu narodu, da mu osvetli lice pred tujim svetom.

Zgodovinski pomenki. Iz rokopisa: Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci? V teh razpravah razlaga napise na starodavnih kamenih, in sicer na straneh 58, 62, 70, 74, 89, 94, 103, 107, 110, 117, 122, 130, 134, 210, 214, 218, 354, 358.

Kaj pomeni ime Panonija? Iz rokopisa: Kdo so bili Noričani in Panonci, Kelti ali Slovenci?

Višnutova Kršna — Avatara in njeni ostanki na rimskoslovenskih spomenikih. Iz istega rokopisa.

Tudi po gornjem Štajarskem je prebival Slovenec za rimskega vladarstva. Iz istega rokopisa.

Kakšna je sorodnost Slovenov z Indijanci? Iz istega rokopisa.

Kaj gospod Trstenjak o «Lobii» in «Santiku» pravi? Pod tem naslovom razglša P. H. (P. Hicinger), kar mu je Trstenjak odgovoril na vprašanje, katero je izprožil prej v «Novicah (l. 56.) P. H. v članku: «Lobia», katero mesto je to? ali ne Ljubljana?

Ostanki Bramatovega častja na rimskoslovenskih spomenikih. Iz istega rokopisa.

Vindruva — serendiv. Iz istega rokopisa.

Od Krke, 11. sept. (Dopis.) Na razvalinah starega Novioduna.

Kakšno božanstvo je Hercules Saxamus? Iz istega rokopisa.

Odgovor gosp. Navratilu. (O Kupi.)

Častje indijskega boga Skanda na rimskoslovenskih spomenikih.

Jezikoslovna drobtinčica. (O besedi dežmati in degati.)

Brahm, najvišje božanstvo Indov in njegovi sledovi na indoslovenskih spomenikih.

Zgodovinski pogovor o grbu ljubljanskem.

1854.

O Noriku in Noreji. To dolgo razpravo, ki bi bila za sé lepa knjižica, posvetil je pisatelj mojstru starinoznanstva slovanskega, dru. P. J. Šafařku, v znamenje najglobočjega spoštovanja, «ker ga prijazno obuja na trudapolno delo». — D. Trstenjak omenja med drugimi stvarmi v predgovoru, da imajo drage «Novice» dosti bralcev, kateri nimajo ni vinograda ne polja, ne gozda ne travnikov, in kateri kmetijske sestavke prezirajo; tem torej misli ustreči, ako jim ponudi kaj znanstvenega berila. «Čitajte z ono dobro voljo, s katero sem jaz pisal te sestavke.»

Rimska cesta iz Akvileje čez Emono v Sisek.

Mitologijski kraji. (To je mej Muro in Dravo.)

O imenih rek Save, Sore, Drave, Mure, Anasa. Dostavek k prvemu pretresu spisa: O Noriku in Noreji.

O besedi «Beč».

Tudi nekaj o slovstveni zapuščini Stanka Vraza.

V 27. listu je dopis iz Maribora. Podpisan je Kralovski.

Odprto pismice gosp. županu Rih. Knablu, odborskemu soudu štaj. zgod. društva. Dopis iz Maribora. (O takozvanem Deo Charto.) Ker od početka aprila do 26. julija 1854 ni bilo nobenega članka Trstenjakovega, a čitatelji so povpraševali, kdaj pride spet kaj od gosp. Davorina v «Novice», odgovoril je pisatelj «Novicam» (glej dopis iz Maribora v 59. listu), da on ni temu kriv. Po dobrih prijateljih dobiva iz raznih knjigaren toliko knjig, pa vsako le za malo časa, da mora noč in dan čitati in prepisavati, tako da od 1. aprila ni mogel spisati nobenega članka. Prvega avgusta odide v Sisek, Osek in Srem.

1855.

Korant — Kurent. Basnosloven pretres.

Kje je stal Praetorium Latovicorum?

Iz Maribora. Dopis v 26. listu. (O «mons cetius» kot odgovor Hicingerju.)

Cvetlica Lotos in nje pomen na noriškorimskih kamnih.

Sveto indijsko figovo drevo in njega pomen na noriškorimskih kamnih.

Postaja «ad Publicanos».

O imenih «Svaduccius» in «Svaduccia».

O imenu Styria, Štirsko, Štajarsko, Steiermark.

O pomenu imen slavnih slovanskih mest Vineta in Jom — Jumna in o izobraženosti starih Slovanov.

O pomenu imena mesta Retra in priimena črnobogovega Pya.

Krakov in Šiška.

1856.

O indoslovanski božici «Kalanda», «Koleda».

O istrijskih božanstvih.

Adsaltvtae avg. sacr. G. Caecina Favstinus. Zgodovinski pomenki.

O besedah «kuga», «Diža» in «sud» in še nekaterih drugih.

SEDATO AVG. SAC R PACONIVS EDEM ET ARAM D D.

Mike in Rochel. Jezikoslovna črtica.

O pomenu imena mesta Petovion — Ptuj — Pettau.

O pomenu imena mesta Solva. Starozgodovinska črtica.

O ženskem imenu CAVRV. Starozgodovinska črtica.

O leži in pomenu rimskoslovenske postaje Pultavia.

O božici Kyhala.

Pristavek k članku o leži in pomenu rimskoslovenske postaje «Pultavia».

O postaji Juenna.

Kaj pomeni slovensko ime Samo?

O božanstvu Korsa.

O pomenu imena rimskoslovenske postaje «Sabatinca».

Rimskoslovenska postaja Surontium.

1857.

*Novo leto 1824. Povestica. (Prva povestica Trstenjakova v «Novicah».)
Skiti nikdar niso bili Slovani.*

Hemona, Emona, Amina, Kamana = Ljubljana.

Pohvala in prošnja. V tej pohvali in prošnji pravi, da ga je razveselil Bilčev članek «O Kurantu», zato prosi domorodce, naj narodne povesti, šege in igre oznanjajo v «Novicah». Trstenjak sam razlaga o ti priliki «čučkanje» kraj Mure.

Spoznanje. Povestica. Vicko Dragan.

Živi ogenj.

Jedna želja o našem slovníku.

Mladoletne igre Slovencev kraj Mure. Vicko Dragan.

Še nekaj zastran našega slovníka.

Poletne šege Slovencev tokraj in onkraj Mure. Vicko Dragan.

O badnjaku.

Etimološke drobtinice. 1. Kanderšica. 2. Belkla — Beukla. 3. Bled.

4. Kanomla, Samovica in Sura. 5. Bešata, Bišati, na Běču. 6. Balc in Kôg. 7. Vahor. 8. Ne vroki, pa tudi ne virooki, ampak uroki.

Narodni običaji. O virokih.

Povestice. Slutnja. Vicko Dragan.

O Rojenicah. (V ostalem vabi pisatelje, naj nabirajo in izdajejo povesti o Rojenicah. Oglasila sta se na to J. M. in M. Kračmanov.)

Povesti o jezerih med Slovenci.

Jezikoslovne drobtinice. Zakaj pišem Štirsko namesto Štajersko?

Opazke k članku: Preseljevanje sarmatskih Limigantov. To so opomnje k članku Poženčanovemu.

Jezikoslovne drobtinice. Pristavek k mojemu poslednjemu sestavku.

Potni listi. I—IV. Piše jih Vitomar. Potni listi so polni gorke ljubezni do naroda in domovine naše. V tem pogledu je stal Trstenjak na istem vrhuncu, na katerem stojé danes rodoljubi; v marsičem nas še prekaša. O vsaki priliki nas roti, kako moramo ljubiti jezik materin, ljubiti ga in povsod govoriti. — Trstenjaku je koj na II. pismo odgovoril Beloves v «Listu iz Ljubljane». V tem listu javlja Beloves, da je slavni Mommsen iz Vratislave, s katerim je govoril D. Trstenjak v Celju, prišel v Ljubljano, da bi tu na Kranjskem s svojimi očmi videl rimske spomenike ter si prepisal

njih napise. Mommsen da je že celo torbico napisov naših kamnov prinesel s seboj, ki jih je prepisal iz različnih časnikov in knjig. V «Novicah» je našel tri napise, ki mu poprej niso bili znani. *Ali tudi Slovenci naj praznujejo tisočletni spomin apostolske delavnosti sv. Cirila in Metoda?*

Pisma o Slovencih in Slovenkah. I—III. Vitomar.

Usmiljena Slovenka. Zgodovinska drobtinica.

Sveta vira. Povedka iz poganskih časov Slovencev. Spisal Vicko Dragan.

Arhiv za povjestnico jugoslavensku. Ocena.

1858.

Novoletnica. Uvodni članek k prvemu listu.

Narodne povesti.

Slovenske humoreske. Po narodnih pravljicah spisal Vicko Dragan.

Pisma o Slovencih in Slovenkah. IVto. Vitomar.

Odgovori na vprašanje v 8. listu: ali labodska, lavantska ali lavantinska?

O Tatermanu.

O pisanki, rumenici, aletu in o skrivnostnem pomenu jajca sploh pri starih narodih.

Ueber den Ursprung und die Heimath des Glagolismus. Von P. J. Šafařík. Ocena.

Iz Marburga. Dopis v 18. listu. («Novice» so zmerom pisale Marburg namesto Maribor. Šele leta 1862. so jele pisati poleg Marburga i Maribor, torej oboje, dokler ni popolnoma zmagal: Maribor. Čudno je pri tem to, da je takrat bil Marburg bolj slovenski, nego je današnji Maribor.)

Slovenskohrvaška povest o Čehu, Lehu in Mehu.

Iz Marburga. Dopis v 26. listu. Podpisani so: A. Lang, ravnatelj, Jurij Matjašič in Martin Trstenjak. Povodom stoletnice mariborskega gimnazija prosijo narod naš, naj jim pošilja kak dar, da se ustanovi «Podporno društvo za uboge dijake», kajti to društvo je do 1857 le životarilo. Potem je še več dopisov iz Maribora brez podpisa, a gotovo iz peresa Trstenjakovega.

Še enkrat o imenu Čeh.

Epilog (seveda slovenski), ki ga je o slovesni stoletnici gimnazija mariborskega 2. avg. l. 1858. govoril abiturijent Jos. Šuc. Zanimljivo je, in mi tega ne moremo zamolčati, da se je na ti slavnosti pela mila slovenska pesem «Zvonikarjeva», katera je tako oduševila občinstvo, kakor pripoveduje dopisnik, *da so gospé na glas upile: Oj, kako je ta pesem lepa!* A kako je danes v Mariboru!

Domorodni učitelji so zlata vredni. — Da bi mariborsko mesto pokazalo svoje spoštovanje do učiteljev, priredilo jim je obed v Tapajnarjevem salonu. Obedu se je udeležilo čez 100 oseb. Najprvo se je napila zdravica cesarju, potem naučnemu ministru grofu Thunu, potem (čujte!) Slomšku, potem (čujte! čujte!), graški profesor dr. Buswald napil je *Slovincem*, Trstenjak Miklošiču. Gostje so pili ljutomerčana. No, Nemci ga i danes še radi pijó, a drugo je vprašanje, ali bi mariborsko mesto *danes* Slovincem naredilo banket? Podé nas iz Maribora in iz Gradca! Grede naj samo omenimo, da je v slavnostnem programu gimnazija mariborskega 1858. i Trstenjakov spis o božanstvih ognja pri starih Slovanih. *Razprava je pisana v slovenskem jeziku.*

Kaj je pravo pisanje: Svetovit ali Svetovid?

Vind, Vlah, Nemec, Sloven. Jezikoslovna črtica.

Še enkrat o imenih Hemoni in Ljubljana. Jezikoslovna črtica.

O staroslovenskem denarju ADNAMAT.

Še enkrat o denarju ADNAMAT.

Nekoliko imen z rimskih kamnov. Zgodovinska drobtinica.

Kako daleč je segala zemlja starih Japudov? Zgodovinska črtica.

1859.

O gromski sekiri imenovani «Taran-balta-sekira». Iz slovenske arheologije.

Iz potne bisage. Prijazni dopisi do strica Brcka Dragana v Vrbovcu. (V obliki pisem.) XVI pisem. Vicko.

O boginji Celeji. Posvetil opatu in celjskemu mestnemu župniku g. Vodušku.

Kakšna boginja je bila Nutrix Avgusta?

O panoskoslovenski boginji, imenovani «Vida Solitana».

Kako dolgo so že Slovenci na Pohorju?

Je li sv. Jeronim bil Slovenec?

O starih Karnih.

O Taran-balti-sekiri.

O starinskem, v Kropi na Kranjskem najdenem denarju.

Alphabet der Geografie zum besseren Verständnisse und Behalten der fremden geografischen Namen von M. Teubel. Wien, 1859. Ocena.

O leži in pomenu imena rimskoslovenske mansie «Ragando — Ragindo». Jezikoslovna črtica.

O imenu osebnem Trogimar.

1860.

O Polkonjih, Pesjanih in Pesoglavcih. Prinesek k staroslovenski zgodovini.

Od kod so Kelti (Galli, Vlahi) prišli v Norikum in Panonijo?
Slovenski Leandar. Novela po narodni kranjski povedki. Pod
 šifro §. §.

1861.

Odgovor na vprašanje: Kdo so bili Rotmani. Jezikoslovna drob-
 tinica.

1862.

Prisega. Pesem, ki jo je deklamoval ob otvorjenju čitalnice celjske
 dne 16. febr. 1862 prof. Hafner. (Str. 69.)

Kje je bila nekdanja županija Zetelnesfeld? (Pod spisom je opomnja
 urednikova, da sta že dve leti pretekli, kar ni bilo v «Novicah»
 nobenega članka Davorinovega. Davorinu je bilo l. 1861. polno
 bolehanja in žalosti. Urednik je videl pri njem neprecenljivega
 gradiva in zato želi, da bi mu zdravje in vse okolnosti bile
 milejše, da bi mogel dovršiti, kar bi se sicer brez njega v škodo
 nam nenadomestno pogubilo na veke.)

Je li «čitavnica» slovenska beseda?

O tisočletnici sv. Cirila in Metoda.

Hrvoje — Hrvat. Etimološka drobtinica.

Jarenina in Trebelna.

1863.

Novi dokazi, da so Panoni bili Slovenci.

(V 16. listu naznanja smrt Mih. Stojana, dekana braslovškega in
 pisatelja slovenskega.)

*Slovenska imena na slovenskorimskih spomenikih, najdenih v kranjski
 deželi.*

Lacus Lugens — cerkniško jezero.

Iz Celja, dopis v 29. listu, v katerem je govor D. Trstenjaka, žup-
 nika šentjurskega, o tisočletnici blagovestnikov slovanskih sv. Ci-
 rila in Metoda v celjski čitalnici. — Dopisnik omenja, da je v
 to slavo bila dopoludne sv. maša, pri kateri so peli pevci prvič
 v Celju slovensko mašo, ki jo je zložil Tribnik.

Iz Ljutomera, dop. v 39. listu, pismo ljutomerskim rojakom o tisoč-
 letnici slovanskih blagovestnikov.

Atranti Avg. Sacr. Pod tem spisom je uredništvo zapisalo: *Tandem*
aliquando, predragi nam Davorine! Zopet je došel čas, da pre-
 iskujemo — starinstvo.

O simboližnem pomenu sokola «Južnemu Sokolu».

Razlaga imen na marberškem slovenskorimskem kamnu.

1864.

Kolednica za novo leto. Uvoden članek v 1. listu.

Jezikoslovne črtice. 1. Župa. 2. Zabstonj, zastonj. 3. Ubavica. 4. Vnezaapo. 5. Var, varoš in urbs in urbas so iz ene korenike. 6. Glasnik *t* ko epenthesa in epithesa. 7. Kaj je bolje pisati: «sô» ali «se»? 8. Kopriva sali. 9. Utva. 10. Med. 11. Glasnika *r* ne smemo vokalizovati. 12. Rôka. 13. Gumno. 15. Vesvolen. 15. Trepā, trepavec, treplak.

Zakaj se trg Kozje veli «Drachenburg»?

Dostavek k razlagi imena: «Belestis».

O pomenu besed ves, vicus, viče, vičar, waszpats, gospod, hospes i. t. d.
O Belinu, bogu starih slovenskih Karnov in Norencev in njegovih simbolih: bokalu, čaši, kotlu, kostkah in kovalkih.

O prvotnem pomenu besede «župan». Posvetil novoizvoljenemu županu ljubljanskemu, gosp. dr. Costi.

V 37. listu je v dopisu iz Ptuja pismo Trstenjakovo čitalnici ptujski, ki ga je povabila na svojo veselico. V pismu razlaga ime «Jarmog», katero ime je videti na kamenu pred zvonikom velike cerkve ptujske. Jar znači: goreč, krepak; mog pa: silen, mogočen. Taki bodite i vi! kliče Trstenjak Ptujčanom.

1865.

1866.

O besedi «Svaliternicum», po Plinijevi «Histor. natur. XXXVII. e. 2. jantar (electrum).

1867.

Kaj «Windischer» in kaj «Sloven»?

Brglez. Etimološka črtica.

Vojska Panonov z Rimljani. Zgodovinska črtica.

Postojina. Podpisan samo Davorin.

Dostavek k članku: Brglez.

Bato, znamenovanje za najvišjega glavarja pri nekdanjih Panonih.
Nov dokaz, da so starodavni Panoni bili Slovani.

1868.

Kakšnega rodu so bili starodavni Karpiani?

Aravisci. Zgodovinska črtica.

Slična imena starodavnih Noričanov.

Nerimska osebna imena v napisih rimskih kamnov, najdenih na Kranjskem.

1869.

Batja. Jezikoslovna in pravnostarinska črtica.*Župan*. Etimološka in pravnozgodovinska črtica.*Starinski denarji, najdeni v trboveljski fari*.*Ueber die Wichtigkeit der slavischen traditionellen Literatur als Quelle der Mythologie*, spisal dr. Gregor Krek. Ocena.*Najiminitnejša slovenska narodna pesem mitične vsebine*. Iz zapuščine Stanka Vraza.*Kaj pomenja latinska beseda »jecatio«?**Krak*. Jezikoslovna črtica.*Odkod bi Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika?**Odkod bi Slovenci prišli v dežele nekdanjega Norika?* Dodatek k prejšnjemu članku.*Nekaj o raznih poznamenovanih rastlin* in njih lastnostih po veri našega ljudstva.

1870.

Razprava o imenih nekaterih božanstev in o leži in pomenu nekaterih rimskih postaj v nekdanjem Noriku.**Древнѣйшій періодъ історіи Славянъ**. Spisal Gilferding. Ocena.(Grede »Novice« omenjajo, da se je na Vodnikovi besedi 2. febr. predstavljala Trstenjakova alegorija: »*Vodnik v Olimpu*«.)

V 10. listu je napisal Ernestini Pleiweisovi nekrolog, v katerem jo priporoča slovenskim materam v izgled.

Karôga. Jezikoslovna črtica.*Venetski božanstvi Fon in Gerio*.

1871.

Še nekoliko dokazov za Slovanstvo starodavnih Venetov.*Šiva*, božica polabskih in čeških Slovanov.*Slovenske uganjke* in njih pomen za slovensko mitologijo.*Primula veris*. Mitološka razprava.*Suhor*. Jezikoslovna črtica.*Pregina*, mitično bitje starih Slovencev.*Gavez*. Jezikoslovna črtica.*Dundar in drongar*. Jezikoslovna črtica.*Trg*. Jezikoslovna črtica.*Snobač — vrtnik*. Jezikoslovna črtica.*Odkod ime babje leto?**Lileki in Minalila*.Gredé naj tudi omenimo, da je leta 1872. pretiskan iz »Zore«
»Poziv slovenskim pisateljem«, a leta 1874. iz istega časnika »Oroslov
Caf« (životopis).

Od leta 1872. do leta 1879., torej sedem let, ne srečamo več D. Trstenjaka v «Novicah». In to je bilo naravno, kajti v tem času mu je bilo skrbeti za svojo «Zoro» z «Vestnikom». Zanimljivo je, kako je zdaj nastalo neko nasprotje med slovenskimi, nočemo reči, štajarskimi in kranjskimi pisatelji. «Novice», za katere je Trstenjak toliko storil, očitajo zdaj v članku «Najnovejša slovenščina» (1873) «Zori», zlasti pa «Vestniku», da v njem slovenščina zelo nazaduje; gosp. J. K. trdi celo, «da naše slovstvo peša in da se slovenščina nagiblje že k propadu». Da so «Novice» tako ostro sodbo izrekle o Trstenjakovem «Vestniku», to je marsikaterega osupnilo, dasi smo vedeli, da jezik ne more propasti v enem letu. Ker je «Vestnik» pisal nekoliko drugače od «Novic» in ker je jemal v svoj besedni zaklad elemente iz štajarskega, a i hrvaškega narečja, da bi se tako bolj približeval Hrvatom, niso «Novice» tega odobravale, morda zato ne, ker niso hotele, da bi rečena narečja uplivala na razvijanje slovenskega književnega jezika. Žal, i politični razdor je uplival na književno delovanje. «Vestnik» in «Zora» sta pisala namesto brati — čitati, namesto bukve — knjige, namesto učenik — učitelj itd., in to je kritik imenoval «propadanje našega slovstva in jezika»! Rečeni kritik J. K. pristavlja žalostno, «da mu je ta nova pisava uzela veselje do vsakega daljnjega pisanja». Sicer pa je kritik v nekaterih stvareh pogodil pravo.

Toda vse to ni motilo Trstenjaka. Ko je leta 1878. nehala izhajati «Zora», vrnil se je Trstenjak spet k «Novicam» leta 1879.

1879.

Narodno blago. I. Žale žene. II. Solnce in mesec moškega in ženskega spola in njiju poroka. III. Oblica, zaobica.

1880.

Doneski k slovanski mitologiji. I. Ladavice. II. Božestvo Trojan.

III. Zelenko. IV. Lisičja nedelja. V. Kačji kralj. VI. Perkunji vrh.

VII. Kralj Gonjaš, Henil, Gongele, Hainal. VIII. Hlip, Bug.

Slovstvene stvari. 1. Roune. 2. Gungk. 3. Juta, Jota. 4. Žulj. 5. Musak.

6. Bužiti, bežgati. 7. Norec. 8. Nanjčica. 9. Čajiti.

Životopisne črtice: Dr. Jos. Muršec.

Kos Kranjske v starih časih je stal pod oblastjo koroških vojvod.

Privatna posestva Andehšanov na Kranjskem.

1881.

Koroškoslovenski vojvoda Valkun.

Denar «Ferto».

Collectae papales o kranjskih cerkvah leta 1323.
Collectae papales leta 1323. v arhidijakonatu savinskem.
Obseg nekdanje celjske grofije.
Posestva grofa s Spanheima v slovenskih gorinah.
Nekaj o osebnih imenih korotanskih Slovenov.
Spomin na kartuzijanskega novinca.
Grad »Eszenbach» ni stal na Kranjskem.
Marchia Istria et Carniola »cum comitatu».
Prešeren. Etimološka preiskava.
Kje je stal grad Hengistburg?
Rodbina grofov Thurn-Valsassina.
Zistanesfeld in Zitilinesfeld.

* * *

S tem je končano Davorina Trstenjaka neumorno in ogromno delovanje v »Novicah». Leta 1882. in naprej ne srečamo ga več v »Novicah», kajti slavni učenjak je priobčeval odslej svoje razprave v svojem glasilu.

Anton Trstenjak.

